

(Vyko 2016-10-14 - 2016-10-28. Pastabų negauta)

Baltijos valstybių gamtinių dujų perdavimo sistemų operatoriai (toliau – Sistemų operatoriai) AB „Amber Grid“, Elering AS ir JSC Latvijas Gaze, siekdami padidinti Baltijos šalių dujų rinkų konkurencingumą ir paskatinti tarpvalstybinę prekybą dujomis, svarsto galimybę tarpvalstybiniuose dujų sistemų sujungimo taškuose (toliau – Sujungimo taškuose) trumpalaikių tarpvalstybinių perdavimo pajėgumų paskirstymui ir prekybai taikyti netiesioginio dujų perdavimo pajėgumų pasiskirstymo metodą.

Tarpvalstybinių dujų perdavimo pajėgumų paskirstymo metodą Sujungimo taškuose, jungiančiuose greta esančias dujų įleidimo-išleidimo sistemas, numato Europos Komisijos 2013 m. spalio 14 d. Reglamentas Nr. 984/2013, kuriuo nustatomas dujų perdavimo sistemų pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodeksas (toliau – Tinklo kodeksas). Tinklo kodekso 2 str. numatyta galimybę Nacionalinių reguliavimo institucijų (toliau – Reguliavimo institucijos) sprendimu taikyti vieną iš dviejų perdavimo pajėgumų paskirstymo mechanizmų: aukcioną arba netiesioginį pajėgumų paskirstymo būdą. Pasirinkus aukcioną, Sujungimo taškuose pajėgumai paskirstomi panaudojant standartizuotus pajėgumų paskirstymo mechanizmus, vadovaujantis aukciono procedūromis ir naudojant bendras pajėgumų užsakymo platformas. Taikant netiesioginį pajėgumų paskirstymo būdą, Sujungimo taškuose pajėgumai paskirstomi vienu metu su dujų, kuriomis prekiaujama rinkose per dujų biržą, kiekiais.

Tinklo kodekse numatytos aukciono procedūros yra sudėtingos ir dujų rinkos dalyviams gali tapti didele administracine našta. Besivystančioms gamtinių dujų rinkoms, kurių paklausa ir likvidumas yra nedidelis, taip pat kurių tarpvalstybiniai perdavimo pajėgumai pakankami (kaip Baltijos šalyse), į administracines procedūras verta žvelgti racionaliai. Dėl šių priežasčių, Lietuvos, Latvijos ir Estijos Sistemų operatoriai, atlikę išsamią analizę, parengė netiesioginio pajėgumų paskirstymo modelį, kuris turėtų integruoti nacionalines dujų rinkas ir padidinti skaidrumą vykdant prekybą trumpalaikiais perdavimo pajėgumais Sujungimo taškuose.

Pagrindiniai šio modelio aspektai:

- Netiesioginis pajėgumų paskirstymo modelis būtų taikomas Sujungimo taškuose, esančiuose tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos dujų perdavimo sistemų: Kiemėnų sujungimo taške tarp Lietuvos ir Latvijos ir Karski sujungimo taške tarp Latvijos ir Estijos.
- Perdavimo pajėgumo paskirstymas būtų siejamas su dujų prekyba dujų

biržoje tarp Baltijos šalių rinkų. Netiesioginio pajėgumų paskirstymo metodu pajėgumai būtų paskirstomi dujų biržos platformoje.

- Netiesioginis pajėgumų paskirstymo modelis būtų taikomas kitos paros (angl. *day-ahead*) dujų ir pajėgumų produktams prekybos sesijos dujų biržoje metu. Kiekvienam tarpvalstybiniam kitos paros dujų sandoriui biržoje būtų netiesiogiai paskirstyti atitinkami kitos paros Sujungimo taškų pajėgumai.
- Sistemų operatoriai numato deleguoti dujų biržai netiesioginiu būdu skirstyti didžiąją dalį arba visus kitos paros pajėgumus. Kitos trukmės pajėgumus (metų, mėnesio ir pan.) Sistemų operatoriai ketina paskirstyti pagal pirmumo teisės (angl. *first come first served*) ar proporcingumo (*pro rata*) metodą.
- Pasibaigus tam tikros dienos prekybos sesijai biržoje, nepaskirstytus kitos paros pajėgumus Sistemų operatoriai iki tos pačios dienos pabaigos galėtų skirstyti taikydami pirmumo teisės ar proporcingumo metodą.
- Ateityje, atsižvelgiant į rinkos plėtrą ir rinkos dalyvių poreikius, netiesioginis pajėgumų paskirstymo modelis dujų biržoje galėtų būti plėtojamas ir apimti kitų laikotarpių pajėgumų produktus.

Pagrindiniai netiesioginio pajėgumų paskirstymo modelio privalumai lyginant su aukciono procedūra:

- Netiesioginio pajėgumų paskirstymo modelis sujungia Lietuvos, Latvijos ir Estijos trumpalaikes dujų rinkas, didina jų likvidumą ir konkurencijos lygį.
- Šis modelis padeda užtikrinti didesnę dujų perdavimo tarpvalstybiniuose Sujungimo taškuose lankstumą ir skaidrumą ir mažina rinkos dalyvių bei Sistemų operatorių administracines sąnaudas.

Siekdami atsižvelgti į rinkos dalyvių ir kitų suinteresuotųjų šalių nuomones, pritarus nacionalinėms reguliavimo institucijoms, Baltijos valstybių Sistemų operatoriai skelbia viešąją konsultaciją dėl netiesioginio pajėgumų paskirstymo modelio. Su išsamiu modelio aprašymu galima susipažinti [čia](#).